

การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพการป้องกันการติดเชื้อโรคพยาธิใบไม้ตับในประชาชนตำบลดู่ อำเภอราษฎร์ศิล จังหวัดศรีสัชนาลัย

لامไพร ธรรมวัตร, สบ.¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรอบรู้ด้านสุขภาพสร้างและพัฒนารูปแบบ และประเมินผลการพัฒนารูปแบบการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับของประชาชนตำบลดู่ อำเภอราษฎร์ศิล จังหวัดศรีสัชนาลัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนอาศัยอยู่ในตำบลดู่ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน และประชาชนที่ตรวจพบไข้พยาธิใบไม้ตับ 210 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ใบความรู้ แบบบันทึกการสังเกต และแบบบันทึกผลการปฏิบัติงาน สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับอยู่ระดับ mediocre ($\bar{X} = 2.60$) รูปแบบการสร้างเสริมความรอบรู้ด้านการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ “สร้างรูปแบบโดยใช้ V-Shape Model ร่วมกับงบประมาณ PAOR จำนวน 3 รอบ” พบทวิภาค รอบที่ 1 ผลของโครงการนรรคสร้างกระเสปองกันโรคพยาธิใบไม้ตับมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 7 หมู่บ้าน ร้อยละ 64.94 และผลโครงการตรวจคัดกรองและรักษาโรคพยาธิใบไม้ตับที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป พบทวิภาค รอบที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 27.87 รอบที่ 2 การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ 6 องค์ประกอบ มีความสามารถและทักษะเพิ่มขึ้น โดยสามารถวิเคราะห์สถานการณ์โรค หรือประสบการณ์การเรียนรู้ การเชื่อมโยงกับแนวคิด องค์ความรู้ หลักการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับไปปฏิบัติได้ ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ถูกต้อง ผลลัพธ์การติดเชื้อ และป่วยด้วยโรคพยาธิใบไม้ตับลดลงได้ ในระดับความพึงพอใจระดับปานกลาง รอบที่ 3 1) เพิ่มทักษะการเข้าถึงข้อมูลและบริการ ทักษะการสร้างความรู้ ทักษะการต่อต้าน ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการนำไปใช้ และทักษะการบอกร้องต่อ ในการตรวจรักษาและป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ เพิ่มขึ้นในระดับดี 2) ผลการประเมินหลังการพัฒนารูปแบบการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับในประชาชน พบทวิภาค ความรอบรู้ด้านสุขภาพการป้องกันพยาธิใบไม้ตับ มีความรอบรู้ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 3.3$) ความตระหนักรู้และปฏิบัติในระดับดี ($\bar{X} = 4.12$) และการประเมินคุณภาพรูปแบบ พบทวิภาค ความรอบรู้ ความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.11$) มีความเป็นไปได้มาก ($\bar{X} = 3.94$) และมีความเป็นประโยชน์มาก ($\bar{X} = 4.09$)

โดยสรุป รูปแบบการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยใช้ V-Shape Model และใช้วิจารณณ PAOR มีความเหมาะสม เป็นไปได้ และมีประโยชน์ ส่งผลต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับในตำบลดู่ได้อย่างมีคุณภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ/ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ/ โรคพยาธิใบไม้ตับ

¹นักวิชาการสารสนเทศชำนาญการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดู่ Email: Lumprai209@gmail.com

Development of health literacy patterns Prevention of the *Opisthorchis viverrini* of the public Du Subdistrict, Rasi Salai District, Sisaket Province.

Lumprai Thammawat, B.P.H¹

Abstract

This study employed an action research design with the objectives of examining health literacy, developing a model, and evaluating the effectiveness of a health literacy enhancement model for preventing opisthorchiasis among the population of Du Subdistrict, Rasi Salai District, Sisaket Province. The population and samples consisted of 400 residents aged 15 years and older living in Du Subdistrict, and 210 residents who were found to be infected with *Opisthorchis viverrini*. Research instruments included questionnaires, interview guides, worksheets, knowledge sheets, observation records, and performance record forms. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, while qualitative data were analyzed by content analysis.

The findings revealed that: 1) The population had a low level of health literacy and preventive behaviors related to opisthorchiasis ($\bar{X} = 2.60$). The developed health literacy enhancement model for opisthorchiasis prevention was based on the V-Shape Model integrated with three cycles of the PAOR (Planning–Action–Observation–Reflection) process. **In the first cycle**, the campaign to raise awareness on opisthorchiasis prevention involved participants from all seven villages, accounting for 64.94%. Screening and treatment among residents aged 15 years and older revealed *Opisthorchis viverrini* eggs in 27.87% of participants. In the **second cycle**, improvements were observed in the six components of health literacy for opisthorchiasis prevention, including enhanced abilities and skills in analyzing disease situations, learning experiences, linking concepts and knowledge, and applying preventive principles in practice. These improvements contributed to appropriate behavior modification and reductions in infection and morbidity, with an overall moderate level of satisfaction. **In the third cycle**, participants demonstrated good levels of improvement in skills related to accessing information and services, knowledge creation, inquiry, decision-making, application, and communication for screening, treatment, and prevention of opisthorchiasis. 1) Post-development evaluation indicated that health literacy for opisthorchiasis prevention among the population was at a fair level ($\bar{X} = 3.30$), while awareness and preventive practices were at a good level ($\bar{X} = 4.12$). The quality evaluation of the model showed a high level of appropriateness ($\bar{X} = 4.11$), feasibility ($\bar{X} = 3.94$), and usefulness ($\bar{X} = 4.09$).

In conclusion, the health literacy enhancement model based on the V-Shape Model integrated with the PAOR development cycle was appropriate, feasible, and beneficial, and effectively contributed to high-quality prevention of opisthorchiasis in Du Subdistrict.

KEYWORDS: model development; health literacy; opisthorchiasis

¹Public Health Technical Officer, Professional Level, Ban Du Sub-district Health Promoting Hospital. Email: Lumprai209@gmail.com